

Využití potenciálu českého zemědělství po roce 2020

Ing. Zdeněk JANDEJSEK, CSc., prezident AK ČR,
12.9.2018 Velké Pavlovice

Víceletý finanční rámec

- rozpočet EU je sedmiletý a zpravidla vyrovnaný (výdaje = příjmy), nové výdaje = další příjmy;
- návrh navýšit strop příjmů z 1 % HND (hrubý národní důchod) na 1,114 % HND;
- čisté plátci (Nizozemí, Dánsko, Švédsko, Rakousko) s tím nesouhlasí, mají pocit, že platí účet za Brexit;
- někteří čisté příjemci (střední a východní Evropa a jižní křídlo) mají zase problém, že se ubere peněz na kohezi (rozvoj chudších regionů a zemědělství) a přidá se na migraci a bezpečnost;
- pokud se rozpočet neschválí, bude rozpočtové provizorium podle starých pravidel.

Co je v reformě nového?

- Nový prováděcí mechanismus = více rozhodovacích pravomocí členským státům, členské státy si budou vytvářet vlastní pravidla, EU bude v roli auditora a centrální platební agentury;
- členské státy vytvoří „strategické plány“, v kterém plní specifické cíle;
- 60 % obálky přímých plateb na základní podporu příjmů pro udržitelnost BIS (141 eur), další vrstva eko-schéma (eko-režimy), tj. režimy pro klima a životní prostředí (asi 60 eur), zbytek citlivé komodity;
- citlivé komodity 10+2 % (ve výjimečných případech), namísto 13+2 %;
- končí greening;
- Přímých plateb se bude týkat kombinace zastropování a degresivity;
- Cross compliance tzv. posílená podmíněnost, osevňovací postup;

Co je v reformě nového?

- nahrazení definice aktivního zemědělce skutečným zemědělcem;
- definice „skutečného zemědělce“ je podána tak, aby podpora nemohla poskytnuta osobám, jejichž zemědělská činnost tvoří jen nevýznamnou část jejich celkové hospodářské činnosti nebo jejichž hlavním předmětem podnikání není zemědělství, přičemž z poskytnutí podpory nejsou vyloučeni vícestanně zaměřeni zemědělci. Z definice musí být možné určit, které zemědělce nelze považovat za skutečné zemědělce na základě takových podmínek, jako jsou příjmové testy, vklady práce v zemědělském podniku, předmět podnikání nebo zápis v rejstřících;
- členský stát si může definici doplnit resp. upravit.

Specifické cíle pro zajištění zemědělské výroby a biodiverzity

- přispění k ochraně biologické diverzity, posilování ekosystémových služeb a zachování přírodních stanovišť a krajiny;
- přilákání mladých zemědělců a usnadnění rozvoje podnikání ve venkovských oblastech;
- podporu zaměstnanosti, růstu, sociálního začlenění a místního rozvoje ve venkovských oblastech včetně biohospodářství a udržitelného lesnictví;
- zlepšování reakce zemědělství EU na společenské požadavky na potraviny a zdraví, včetně bezpečných, výživných a udržitelných potravin a dobrých životních podmínek zvířat;

Specifické cíle pro zajištění zemědělské výroby a biodiverzity

- podporu životaschopného zemědělského příjmu a odolnosti na celém území EU na podporu zajištění potravin;
- posílení tržní orientace a zvýšení konkurenceschopnosti, a to i prostřednictvím většího zaměření na výzkum, technologii a digitalizaci;
- zlepšení pozice zemědělců v hodnotovém řetězci;
- přispění ke zmírňování změny klimatu a adaptaci na tyto změny a udržitelnou energii;
- podporu udržitelného rozvoje a účinného řízení přírodních zdrojů, jako je voda, půda a ovzduší.

Co je v reformě nového?

Přímé platby jsou:

1. Oddělené od produkce:

- základní podpora příjmu pro udržitelnost - základní podpora příjmu
- režimy pro klima a životní prostředí eko schéma (nad rámec minimálních požadavků na používání hnojiv a produktů na ochranu rostlin, dobré životní podmínky zvířat, jakož i dalších povinných požadavků stanovených vnitrostátními a unijními právními předpisy, pozor ne opatření z PRV),
- doplňková redistributivní podpora příjmu pro udržitelnost (první hektary),
- doplňková podpora příjmu pro mladé zemědělce (mladí zemědělci).

2. Vázané na produkci:

- podpora příjmu vázaná na produkci – citlivé komodity,
- zvláštní podpora pro bavlnu.

SZP, národní financování

Na přímé platby pro Českou republiku máme vyčleněno na další období 839 mil. eur/rok (21,4 mld. Kč) = 236 eur/hektar (6.018 Kč).

V porovnání se současným obdobím, kdy je vyčleněno 875 mil. eur/rok je to -4,1 %.

Na PRV je vyčleněno 259 mil. eur/rok, a to by bylo při stejném kofinancování 35 % = 399 mil. eur/rok = 10,2 mld. Kč /rok.

V porovnání se současným obdobím je to na jeden rok včetně 35 % kofinancování 500 mil. eur = -20 % !!!.

SZP, financování

- Peníze získané zastropováním zůstávají v členském státě.
- Mezi pilíři (přímé platby a PRV) je možné libovolně přesunovat prostředky až do výše 15 %.
- Peníze získané zastropováním se mají použít k redistributivním účelům a nad rámec 15 % přesunů se může zbytek přesunout do obálky PRV.
- Navíc je možné do PRV přesunout dalších 15 %, pokud jsou tyto prostředky určené na boj proti klimatickým změnám.
- Povinné kofinancování II. Pilíře se zvyšuje z 15 na 25 %.
- Ruší se krizová rezerva SZP na úrovni EU, namísto toho bude mít každý členský stát možnost každoročně dávat stranou 3 % z obálky přímých plateb na řešení výkyvů na trhu, nálezových situací a živelných pohrom.

SZP, zastropování

- Je navržené postupné zastropování od 60 tis. eur po 100 tis. eur – s tím, že na jeden podnik vychází při započtení degresivity max. 81,2 tis. eur za rok, teda 2,1 mil. Kč, pokud by podnik neměl žádné osobní náklady.
- Ke stropu je totiž možné přičíst mzdy zaměstnanců + veškeré odvody – daně, sociálních příspěvků na zaměstnanost. U fyzických osob se počítá se započtením rodinných příslušníků, kteří na farmě pracují a nejsou zaměstnanci. Není jasné jak je to u právnických osob. Z legislativy spíše vyplývá, že by se měl započítat průměrný počet pracovníků podniku a ten vynásobit průměrnou standardní mzdou související se zemědělskou činností na úrovni vnitrostátní nebo regionu. Třeba změnit na skutečné osobní náklady.
- Do zastropování navrhuje Komise započítat všechny složky přímých plateb – základní platba na plochu, dobrovolný formát ekologické platby a i VCS – platba na citlivé komodity a živočišnou výrobu.

Vyjednávání SZP, co je špatně?

Navýšení stropu a osobní náklady jsou krok vpřed, ale:

- Do stropu se započítávají veškeré přímé platby (odvázané i vázané).
- Odpočet osobních nákladů bude velmi administrativně náročný pro žadatele i stát (ČR by měla víc práce než třeba Rakousko).
- Není jasné, zda se budou započítávat jen zaměstnanci v prvovýrobě nebo i management a přidružená výroba.
- Článek 15 počítá s průměrnou mzdou v sektoru vynásobenou AWU, ne s reálnými mzdami, čím bohatší státy budou opět odpočítávat vyšší částky, a tak se jich zastropování dotkne méně.
- Mzdy se napříč členskými státy liší, faktické stropy tak budou na západě vyšší než u nás.
- EK chce podporovat precizní zemědělství, stárnutí zemědělců, odchody.

Vyjednávání SZP, co je teď třeba dělat

Návrh Komise je začátkem legislativního procesu:

- Do debaty nyní promlouvají členské státy – 16.7. Rada ministrů.
- Předsednictví Radě – Rakousko (2. pol. 2018), Rumunsko (1. pol. 2019), Finsko (2. pol. 2019), Chorvatsko (1. pol. 2020), Německo (2. pol. 2020 – musí být hotovo).
- Členské státy chtějí zastropování dobrovolné a jsou proti krácení peněz na SZP.
- Kompromisem je místo zastropování jeden povinně volitelný nástroj s redistributivním efektem (zastropování, degresivita, platby na první hektary).
- Evropský parlament se bude v květnu 2019 měnit, nyní se teprve jen plénum vyjádřilo ke Sdělení z listopadu.
- Je třeba jednat se současnými MEPs, ale i s kandidáty.
- Členské státy mohou odmítnout VFR (nesmíme být sami a SZP nemůže být jediný důvod).
- K blokaci je za potřebí 45 % členských států, 35,5 % populace, popř. ioanninský mechanismus (výrazná menšina proti = EK musí přehodnotit).

Co bude AK ČR požadovat

Rozpočet pro ČR - udržet rozpočet na přímé platby i na Program rozvoje venkova – není možné snižovat alokaci na SZP v době, kdy chceme po zemědělci plnit stále více úkolů – tím by se stalo evropské zemědělství nekonkurenceschopné a nikdo by v něm nechtěl pracovat. Je třeba při porovnání pracovat s 2 % inflací za celé období a pokud to takto přepočítáme, tak například propad v přímých plateb by byl 15 %.

Zastropování , aneb co se do něj bude počítat – prosadit, aby se do stropu nepočítala dobrovolná ekologická platba v prvním pilíři – nedává logiku zastropovat dobrovolný větší přínos pro životní prostředí. Dále je třeba dát mimo strop vyjmout také VCS (platby na citlivé komodity a živočišnou výrobu). Nedává logiku stropovat platby, které by měly pomoci citlivým odvětvím, kde EU i členská země má zájem o jejich udržení. Pokud budou tyto složky do stropu zahrnuty, tak to zapříčiní výrazné snížení plnění těchto dvou důležitých priorit EU. Navíc se historicky tyto platby nezahrnovaly do dobrovolného zastropování, ani do degresivity.

Co bude AK ČR požadovat

Zastropování – osobní náklady – u zaměstnanců jednoznačně započítat skutečné osobní náklady celkem podniku z účetnictví – to by bylo administrativně nejjednodušší a spravedlivé. Pokud by se počítaly průměrné osobní náklady na pracovníka – tak by to demotivovalo podniky přidávat mzdy a nedošlo by k naplnění priority EU přiblížit platy zemědělců ostatním resortům. Byl by zájem o větší množství méně kvalifikovaných zaměstnanců a to by mohlo znamenat nižší standardy ochrany přírody a výroby potravin pro evropské občany. Výpočty podle průměru by navíc zbytečně zvýšily administrativní náročnost, skutečné osobní náklady, jsou velmi jasné evidované a v podniku kontrolované.

VCS – požadujeme navýšení VCS minimálně na 25 %. V ČR došlo k prudkému poklesu citlivých komodit a živočišné výroby. VCS jsou důležitým nástrojem, jak udržet již tyto snížené stavy. Je třeba si jasně vysvětlit kolik jsou maximální % VCS pro ČR. Z návrhu není nyní zcela jasné jestli pro ČR platí snížení na 10 + 2 %, nebo stejný podíl, jako v roce 2018 – 13 + 2 %.

Základní vnitřní faktory rozhodující pro budoucnost zemědělství po roce 2020

- organická hmota v půdě;
- precizní zemědělství a využití řízení přes družice s maximální ochranou životního prostředí;
- produktivita práce;
- koncentrace výroby.

Organická hmota v půdě

- dostatek humusu, struktura půdy – drobtovitá, kyselost půdy – vápnění;
- vyváženost rostlinné a živočišné výroby – zvýšení statkových hnojiv do půdy tj. více VDJ na hektar;
- dostatek vody ve vodných tocích a obnova zavlažovacích systémů – uplatňování nových zavlažovacích systémů - kapénková závlaha atd. - hlavně v oblastech s úrodnou půdou;
- dostatek vzduchu v půdě, zooedafón v půdě – žížaly, mikroorganismy atd.

Pokud zajistíme dostatek organické hmoty a půdu s výše uvedenými vlastnostmi, dojde k zadržování vody v půdě, kde její obsah nahradí výstavbu miliardových přehrad apod.

To je základní předpoklad eliminace nedostatku vody v půdě a zvyšování úrodnosti půd a tím i podmínek pro udržení a zkvalitněný životního prostředí (hmyz, ptactvo, drobná zvěř....).

Precizní zemědělství a využití řízení přes družice s maximální ochranou životního prostředí

- využívá nových technologií;
- šetří životní prostředí;
- optimalizuje přesnost setí, hnojení a ochranu rostlin;
- aplikace hnojiv či chemie jen na potřebném místě a v potřebné intenzitě;
- přesnost kultivace, která snižuje spotřebu hnojiv, přípravků na ochranu rostlin, zároveň se snižují náklady;
- působení protierozně;
- snímkování stavu porostu a mapování škod na porostech;
- šetrnější přístupy k životnímu prostředí (aplikace kejdy).

Produktivita práce

Využívání nejmodernějších technologií:

v rostlinné výrobě:

- příprava půdy, osevní postup, setí, ošetřování; kultivace, sklizňové práce, sklady píce a chlívské mrvy;

v živočišné výrobě:

- ustájení, krmení, dojení, odkliz chlívské mrvy;
- výživa na základě nejnovějších výzkumů; při dodržování dobrých životných podmínek zvířat (welfare).

Technologický pokrok a jeho aplikace v praxi je limitujícím faktorem pro život na venkově, pokud tomu tak nebude, ztratí lidstvo zdroj obživy.

Koncentrace výroby

Nejúspěšnější světové zemědělství je založené na koncentrované výrobě, kde je možné uplatnit všechny uvedené faktory produktivity práce. Vývoj ve státech vyspělého světa – zvyšování koncentrace a zvyšování výměry farem.

Nejenže vyrobíme potraviny nejlevněji, současně využijeme efektivně pracovní sílu a jsme schopni zajistit ochranu a šetrné hospodaření na půdě v souladu s enviromentálními požadavky současné doby (méně zásahů na půdě, nižší utužení půd, přesnější aplikace jak průmyslových hnojiv tak prostředků na ochranu rostlin).

Základní vnější faktory rozhodující pro budoucnost zemědělství po roce 2020

Sjednocení národních podpor v EU:

- v starých zemích EU jsou národní podpory 4 až 5 krát vyšší než v ČR;
- jsou poskytovány z regionálních rozpočtů (měst, okresů, krajů a zemí);
- jsou poskytovány z ministerstva práce a sociálních věcí (na zaměstnanost),
- jsou poskytovány z ministerstva pro místní rozvoj (výstavba infrastruktury sloužící převážně v zemědělské výrobě atd.);
- jsou poskytovány z ministerstva životního prostředí (údržba krajiny, řešení nákladů spojených s ohroženými druhy rostlin a živočichů, podpory staveb zajišťující ochranu životního prostředí – sklady siláže, senáže, chlévské mrvy a další);
- jsou poskytovány z ministerstva zemědělství nejen přímo do prvovýroby, ale i do odbytových organizací prvovýrobců, do zpracovatelských podniků, do odbytových organizací pro potraviny, ovoce a zeleninu atd.

Základní vnější faktory rozhodující pro budoucnost zemědělství po roce 2020

Ceny dovezených potravin – nekalá soutěž

Na základě neúměrných podpor dochází k tomu, že přes vyšší jednotkové náklady na výrobu potravin ve starých zemích EU je nabídka potravin na náš trh za velmi nízké ceny a tím síla národních rozpočtů těchto zemí rozhoduje o nákupu surovin zpracovateli a o prodeji jednotlivých potravin u nás existujících supermarketech.

Tímto cenovým prostorem maloobchodní prodejci ovlivňují chování domácích spotřebitelů výškou ceny, která je odvislá od výše národních dotací.

Tlakem na ceny dochází k negativnímu tlaku na tuzemské výrobce a tím dochází k útlumům v živočišné výrobě, i u speciálních výrob jako je ovocnářství a zelinářství.

Základní vnější faktory rozhodující pro budoucnost zemědělství po roce 2020

Konkurenceschopnost a ochrana životního prostředí

Vzhledem k uvedeným faktům je nutné v ČR zabezpečit, aby došlo k omezení logistiky, zvýšení čerstvosti vyráběných potravin a byla zabezpečena výroba a zpracování zemědělské produkce v místě spotřeby.

Je nutné nevytvářet konkurenci v rámci EU, ale vytvářet protiváhu světovým velmocem.

V České republice dosahujeme jedny z nejlepších výsledků na světě v užitkovosti zvířat i ve výnosech většiny plodin.

Současně patříme ke státům s nejvyšší úrovní hygieny potravin. Velmi dobrá kvalita potravin je zabezpečena řadou kontrolních orgánů, které jsou garantem dohledatelnosti původu a průběhu výroby potravin.

MINULOST ČESKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ (1918-1938)

Půda základem zemědělství

- Pozemková reforma – nová úprava držby pozemků (proběhla ve 22 státech Evropy na 20 mil. hektarů);
- Technické zlepšení půdy:
 - vodohospodářské meliorace – ochrana před povodněmi, před zamokřením pozemků, ve všech výrobních oblastech (od řepařských až po pícninářské);
 - hrazení bystřin – horské zemědělství, ochrana proti škodám z vodních přívalů, zabránění pohybu zeminy a horniny, zabránění erozi;
 - úprava toků - zabezpečení zavodňování pozemků a zásobování vodou v dobách, kdy je vody nedostatek, zabránění povodním, odplavování půdy a poškozování majetku či ohrožení životů;

MINULOST ČESKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ (1918-1938)

Půda základem zemědělství

- stavba rybníků a vodních ploch – chov ryb, napajedla pro hospodářská zvířata, zajištění vody pro případ požárů;
- rekultivace pozemků, poškozených těžbou na uhlí a kultivace neplodných pozemků.

Scelování pozemků

- na celém území Československa z celkové výměry 8,39 mil. ha bylo potřebné scelit 6,19 mil. ha;
- zlepšení, usnadnění, zhospodárnění provozu, snížení nákladů (11-25%);
- zvýšení výnosu (o cca 50 %), usměrnění vodního provozu, zvýšení zaměstnanosti.

MINULOST ČESKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ (1918-1938)

Půda základem zemědělství

Rostlinná výroba: zvýšená výnosnost zemědělských plodin, zabezpečení výživy obyvatelstva, zabezpečení surovin pro zemědělský průmysl a export (cukru, sladu, chmele atd.), zajištění hnojiv (z fondu pro zemědělce zajištění dusíkatých a fosforečných hnojiv), zabezpečení dostatku kvalitního osiva a sadby.

Živočišná výroba: chovy hospodářských zvířat – zvyšování počtu, usměrnění plemenitby, zabezpečení krmiva, zlepšení zdravotního stavu, zlepšení ošetřování zvířat, výkon kontroly užitkovosti a dědičnosti, vyšší produkce mléka, masa, vajec, vlny, kůží, medu, vosku, ale i zabezpečení požadavek v zemědělství, armádě a sporte.

MINULOST ČESKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ (1918-1938)

Cíle:

- zvyšování výnosů;
- zabezpečení kvality půdy, zadržování vody;
- změna extenzivního zemědělství z důvodu zajištění výživy obyvatelstva a bezpečnosti států;
- zpracování základných surovin;
- využití odpadů ze zemědělství;
- odbyt zemědělsko-průmyslových výrobků v zahraničí;
- silný a soběstačný stát.

STAV ČESKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ - porovnání

Z pohledu objem vývoje a zabezpečení soběstačnosti přímo katastrofální...

Stavy hospodářských zvířat (tis. ks)				
Druh HZ/rok	1936	1989	2017	% 17/89
Dojnice	1800	1247	360	28,8
Prasnice	330	312	91	29,1
Nosnice	x	15699	6836	43,5

PLOCHY PLODIN NA OP (tis. ha) - porovnání

Plodina/rok	1936	1989	2017	% 17/89
Celkem	3825	3278	2471	75,3
Obiloviny	2218	1670	1352	80,9
Cukrovka	131	127	66	51,9
Brambory	498	115	23	20

VÝROBA MASA A MLÉKA (tis. tun/mld. litrů) - porovnání

Komodita/rok	1989	2017	% 17/89
Hovězí a telecí	273	67,7	24,8
Vepřové	580	211	36,4
Drůbeží	150	158,9	105,9
Mléko dodávka	4.794	2.478	51,7

HRUBÁ ZEMĚDĚLSKÁ PRODUKCE VE STÁLÝCH CENÁCH 1989 (tis. Kč) - porovnání

Produkce/rok	1936	1990	2017	% 17/90
Celkem	80.946.214	106.142.680	75.518.896	71
Rostlinná produkce	42.501.430	44.416.849	39.083.586	87,9
Živočišná produkce	38.444.784	61.725.831	36.435.309	59

HRUBÁ ZEMĚDĚLSKÁ PRODUKCE VE STÁLÝCH CENÁCH 1989 (tis. Kč) - porovnání

Komodita/rok	1936	1990	2017	% 17/90
Obiloviny	9.119.888	18.837.242	15.514.472	82,3
Cukrovka	1.987.513	1.898.153	2.067.755	108,9
Brambory	14.180.699	3.159.522	1.475.482	46,6
Ovoce	1.732.868	1.765.796	1.047.604	59,1
Zelenina	2.368.291	2.007.414	1.027.224	51,1

HRUBÁ ZEMĚDĚLSKÁ PRODUKCE VE STÁLÝCH CENÁCH 1989 (tis. Kč) - porovnání

	1936	1990	2017	% 17/90
Skot a telata	8.941.831	13.622.470	6.424.989	47
Prasata	3.711.249	14.680.116	6.073.005	41
Mléko	17.249.567	21.611.351	13.492.171	62
Stat. hnojiva	1.371.463	1.801.855	741.931	41

PRODUKCE NA 100 ha z.p. (2015) - porovnání

Produkce/země	ČR	Německo	Nizozemí
Výroba mléka	75	170 (227 %)	680 (907 %)
Vepřové maso	62	326 (526 %)	690 (1113 %)
Hovězí maso	21	71 (338 %)	208 (990 %)

Současnost Českého zemědělství

Postupně jsme klesli ve stavech zvířat pod 30 % a zároveň se snížila i naše produkce.

Nadprůměrné výsledky dosahujeme u brambor (30 - 32 t/ha), v chovu skotu (produkce mléka na dojnici), prasat, drůbeže (u masa i produkci vajec)

Úroveň vyspělých států dosahujeme u obilovin (6,5 t/ha), cukrovky (67 - 69 t/ha)

Naše soběstačnost je následující:

mléko 85 – 87 %,

vepřové maso 38 – 39 %,

drůbeží maso 57 – 62 %,

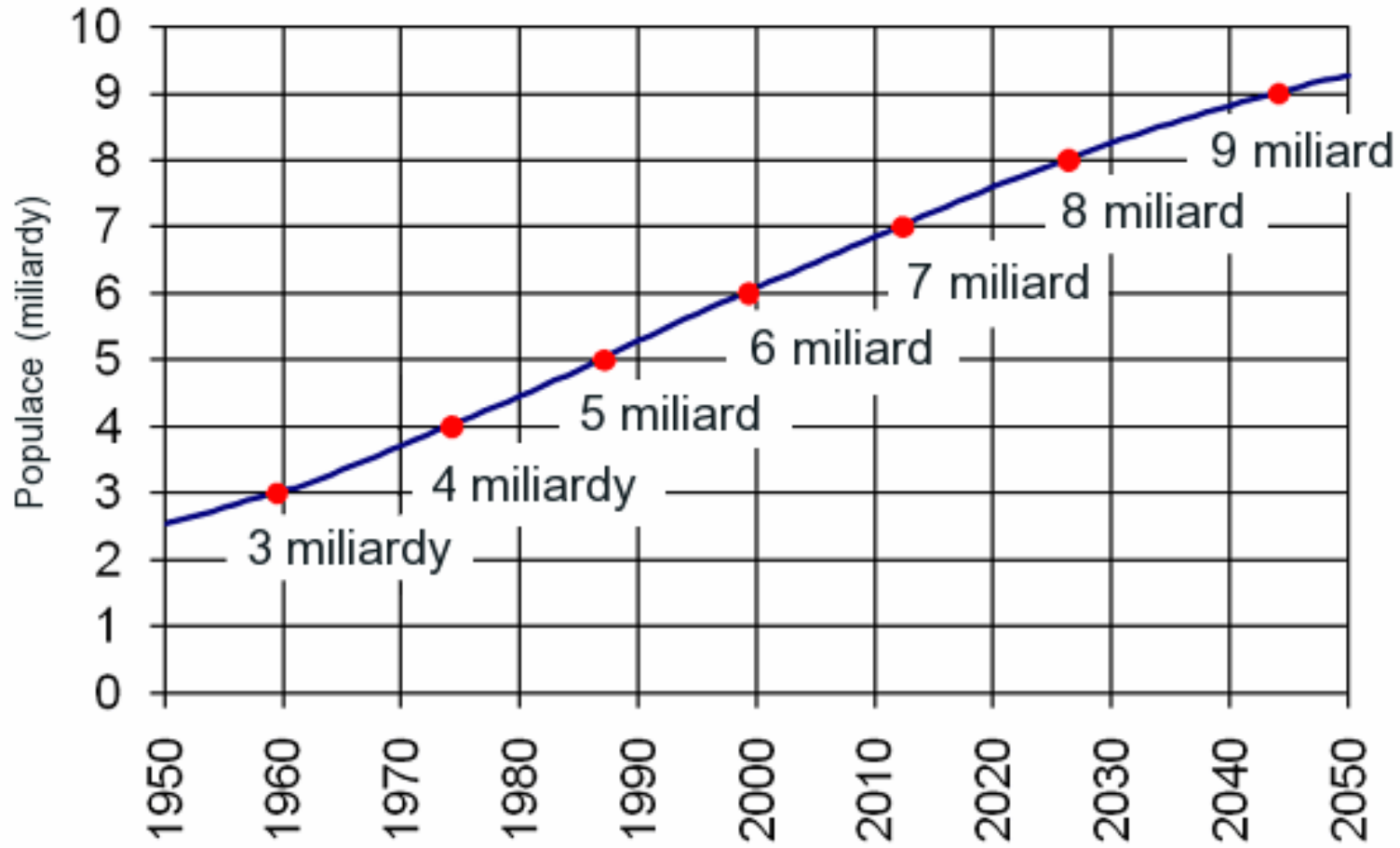
vejce 58 – 64 %,

hovězí maso 110 %, ale spotřeba klesla z 26 kg/ob./r. na 7,8 kg, tedy na 30 %.

Trend růstu populace ve světě

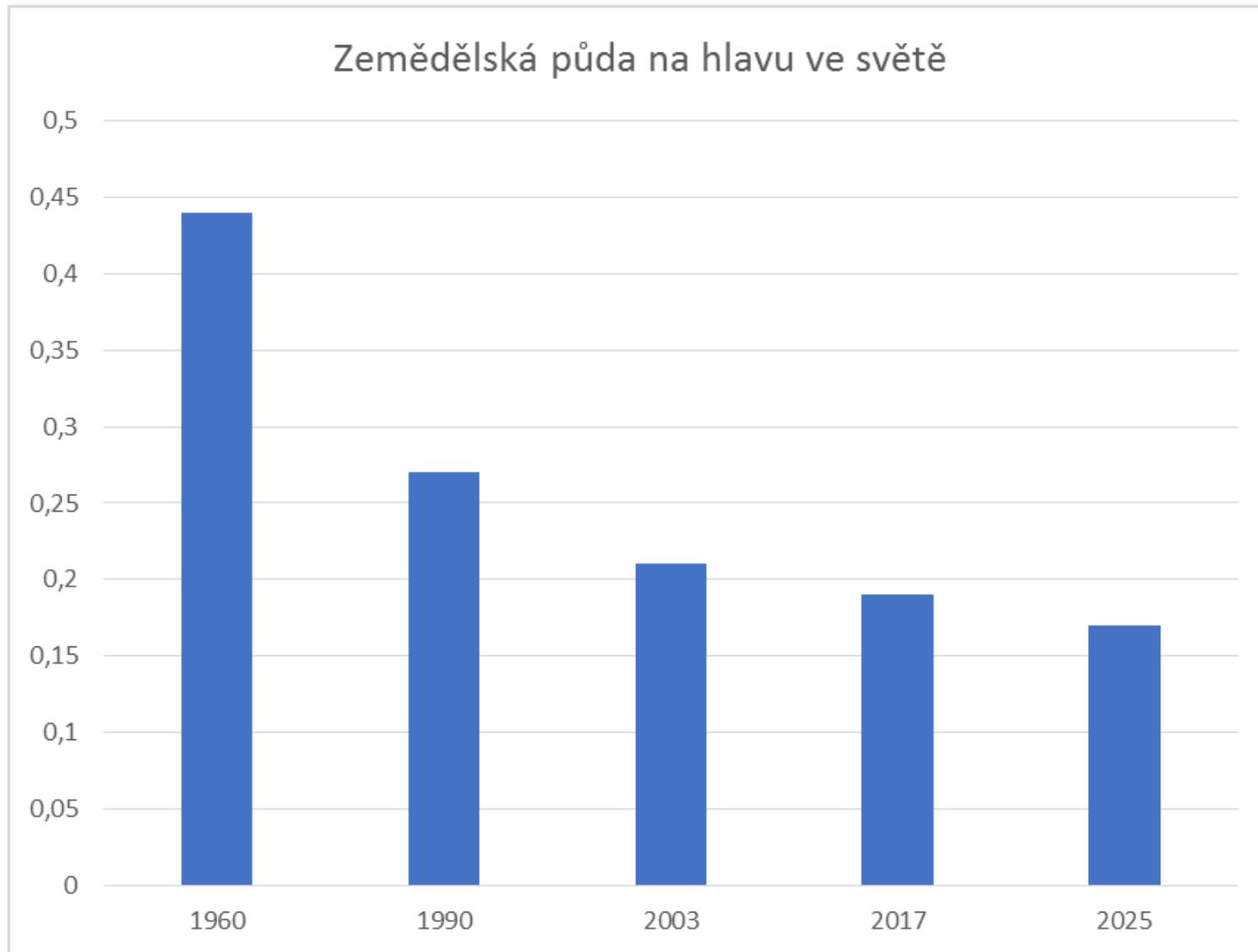
Světová populace

(vývoj v letech 1950 až 2010 + projekce do roku 2050)

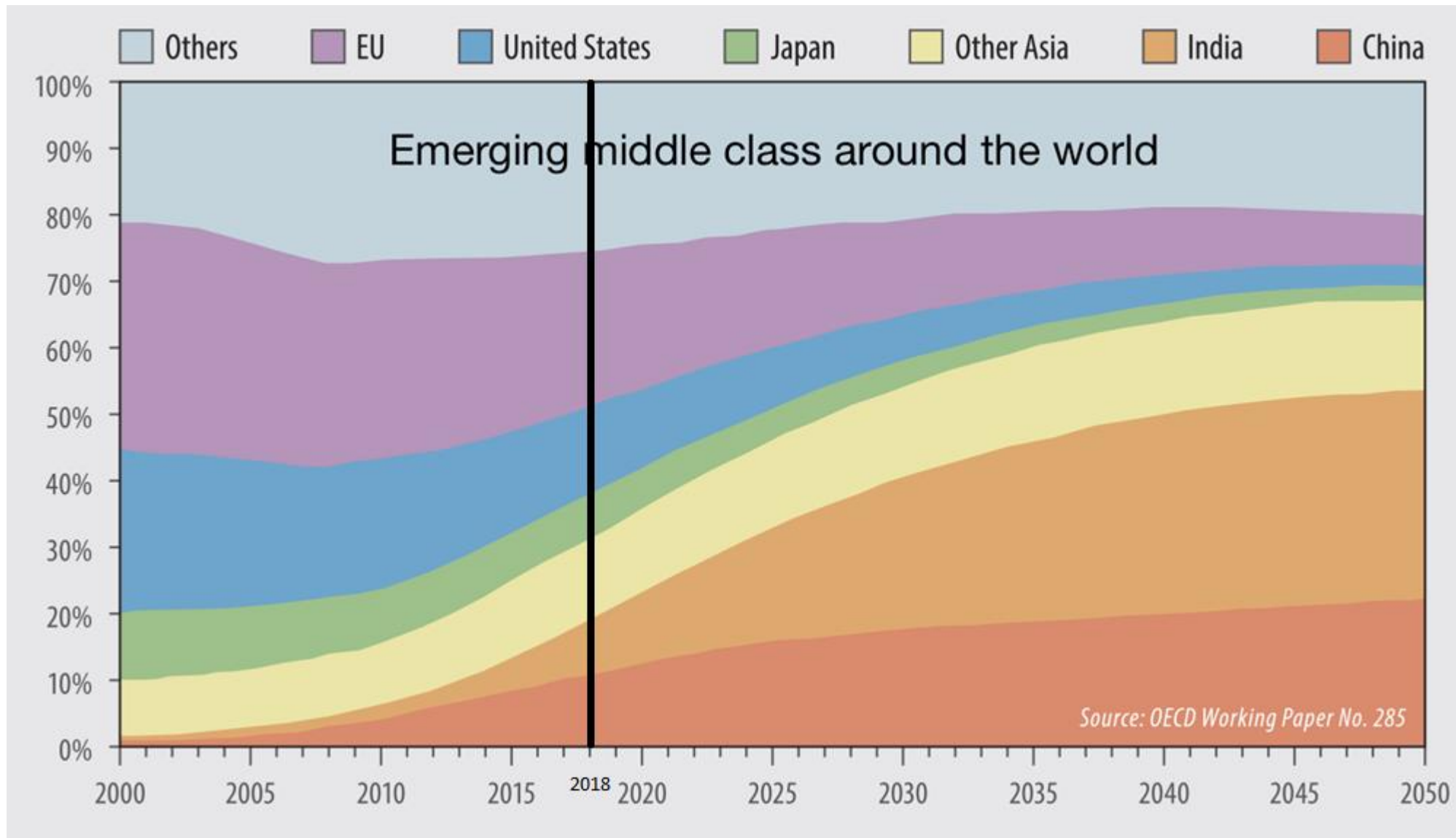

Zdroj: U.S. Census Bureau

Trendy ve světě, nyní 0,19 ha/obyvatele

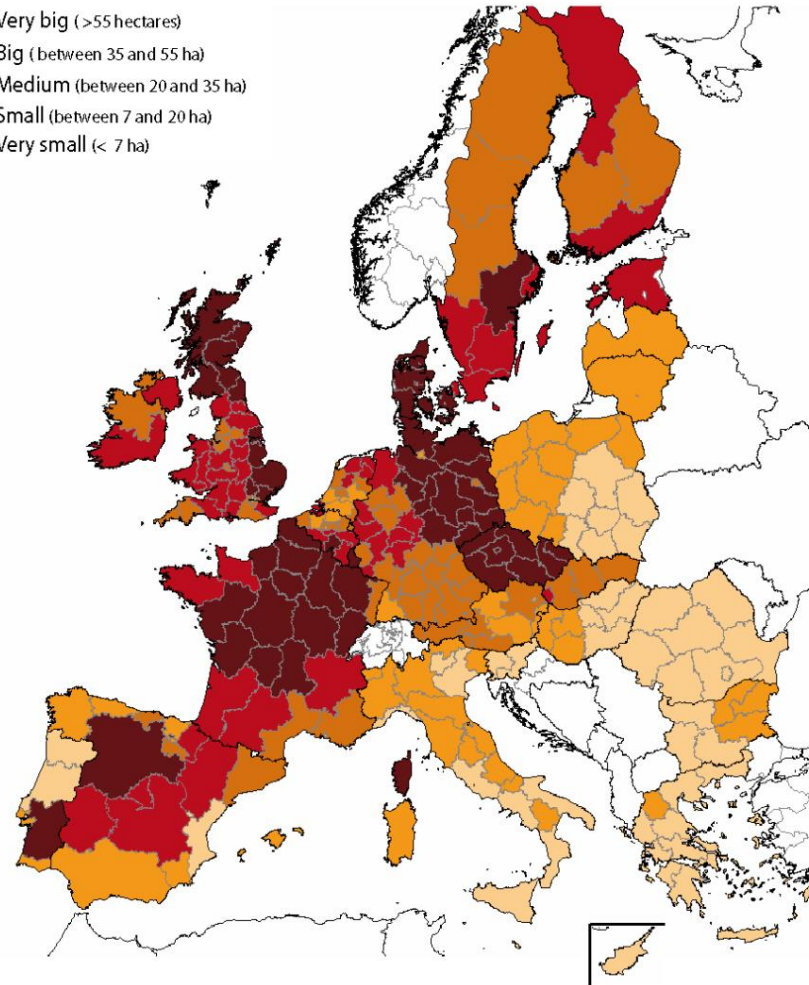
Trendy ve světě – růst světové střední třídy

Trendy v EU, velikost zemědělských podniků podle států a regionů

Average farm size by region

- Very big (>55 hectares)
- Big (between 35 and 55 ha)
- Medium (between 20 and 35 ha)
- Small (between 7 and 20 ha)
- Very small (< 7 ha)

25
1993–2018

AGRÁRNÍ KOMORA
České republiky

Děkuji za pozornost!